

Ryzyko dysleksji rozwojowej

Symptomy ryzyka dysleksji obserwowane w przedszkolu

Niektóre symptomy dysleksji można zauważyć już w wieku niemowlęcym. Istnieje ich wyraźna dynamika. W zależności od wielu, etapu kształcenia pewne objawy stają się bardziej wyraziste, część z nich zanika. We wczesnym etapie edukacji nazywane są one symptomami ryzyka dysleksji. Nieco inne objawy będziemy obserwować w starszych klasach szkoły podstawowej, gimnazjum, w wieku dorastania i w dorosłości. Wydaje się, że najłatwiej zaobserwować symptomy dysleksji w pisaniu i czytaniu. Natomiast to nie wszystko. Objawy dysleksji widoczne są w zachowaniu, obserwowalne na innych przedmiotach szkolnych (nie tylko języki). Funkcjonowanie dziecka zależne jest od głębokości deficytów percepcyjno-motorycznych. Zaczniemy jednak od początku.

O symptomach ryzyka dysleksji możemy zacząć mówić już od momentu okresu okołoporodowego (ciąża i poród o nieprawidłowym przebiegu). W okresie niemowlęcym może nas zastanowić brak raczkowania czy też obniżone spoczynkowe napięcie mięśni. Dzieci z grupy ryzyka dysleksji często mają opóźniony rozwój ruchowy i rozwój mowy. W wieku przedszkolnym symptomy dysleksji widać już w funkcjonowaniu dziecka. Część z nich była już prezentowana w poprzednich modułach.

Obserwuje się opóźniony rozwój w obrębie motoryki dużej i małej. Dziecko ma problemy z wykonywaniem czynności związanych z utrzymaniem równowagi np. nie potrafi stać i skakać na jednej nodze bez podtrzymania, chodzić po prostej linii, krawężniku, słabo biega, jest ogólnie niezgrabne ruchowo. Dziecko niechętnie bierze udział w zabawach ruchowych. Ma problemy z jazdą na rowerku trzykołowym, potem na dwóch kołach.

W zakresie motoryki małej obserwuje się zaburzenia w obrębie sprawności grafomotorycznej i ogólnej sprawności manualnej. Dziecko ma trudności w kreśleniu linii (w zależności od wieku) prostych, łamanych, kolistych. Niedokładnie wypełnia kształty figur. Utrzymuje się nieprawidłowy chwyt narzędzia służącego do rysowania (rodzaj chwytu zależy od wieku dziecka). Przedszkolak niechętnie wykonuje czynności samoobsługowe, co wynika z niskiej sprawności rąk. Ma problem z zapinaniem i odpinaniem guzików, zasuwaniami suwaka, wiązaniem supełków, posługiwaniem się łyżką i widelcem. Trudności sprawia mu rzucanie i łapanie piłki, nawlekanie koralików na sznurówkę, lepienie z plasteliny.

Słaba koordynacja wzrokowo - ruchowa i osłabione funkcje w obrębie percepcji wzrokowej powodują, że maluch niechętnie rysuje. Jego rysunki są ubogie, niestaranne, uproszczone (dotyczy formy rysunku, a nie treści). Dziecko ma problemy w odtwarzaniu prostych figur. Nie potrafi rozplanować rysunku na kartce. Niechętnie buduje z klocków lub układa tylko własne kompozycje (nie potrafi odwzorować), nie lubi układać puzzli, ma problemy z dostrzeganiem różnic i podobieństw na obrazkach. Nie zapamiętuje elementów przedstawionych na obrazkach, a także niechętnie ogląda książeczki z ilustracjami.

Symptomy ryzyka dysleksji to m. in. opóźniony rozwój mowy, nieprawidłowa artykulacja wielu głosek, a także przekręcanie trudnych wyrazów. Osłabienie funkcji słuchowych jest rozpoznawalne poprzez trudności w tworzeniu rymów, z dokonywaniem analizy i syntezy słuchowej (wyklaskiwanie sylab, składanie wyrazów z sylab, wyróżnianie głosek w nagłosie, wygłosie czy też podział na głoski krótkich wyrazów i dokonywanie syntezy głoskowej prostych wyrazów). Dzieci mają problem z zapamiętywaniem krótkich wierszyków i piosenek. Niechętnie budują wypowiedzi. Mają mały zasób słownictwa.

Do częstych objawów ryzyka dysleksji rozwojowej należy również nieustalona dominacja ręki oraz problemy w orientacją w schemacie ciała i przestrzeni. Dziecko ma problemy ze wskazaniem np. prawego ucha, lewej ręki itp. (na sobie) oraz z określaniem kierunków od siebie np. okno po prawej stronie.

Gdy popatrzymy na objawy wskazujące na ryzyko dysleksji możemy odnieść wrażenie, że diagnozujemy element gotowości szkolnej dziecka. Tak jest w rzeczywistości, gdyż przedszkolak idąc do szkoły ma przecież nauczyć się pisać i czytać. Oczywiście objawy mogące świadczyć o ryzyku dysleksji nie wyczerpują wszystkich znamion gotowości szkolnej, ale mogą być jej częścią.

Symptomy ryzyka dysleksji obserwowane w trakcie edukacji wczesnoszkolnej

U uczniów w szkole podstawowej zagrożonych ryzykiem dysleksji obserwuje się podobne objawy jak u dzieci przedszkolnych związane z zaburzeniami funkcji percepcyjno-motorycznych. Oczywiście część umiejętności dzieci już posiadły, część uległa usprawnieniu, ale pewne elementy pozostają. Dochodzą dodatkowo trudności związane z nabywaniem podstawowych technik szkolnych takich jak: pisanie, czytanie i liczenie.

Dziecko nadal może mieć problemy z orientacją kierunkową prawy-lewy i przestrzenną typu: nad, pod, na przeciwko, porównywaniem zbiorów pod względem ilości, przeliczaniem elementów (przy rozumieniu pojęcia liczby).

Mała sprawność ruchowa, którą obserwuje się na zajęciach wychowania fizycznego, trudności w obrębie samoobsługi (np. wolne tempo ubierania) to symptomy ryzyka dysleksji. Dziecko niechętnie rysuje, rysunki są niestaranne, niedokładne, ubogie w formie.

Problemem jest dokonywanie analizy i syntezy słuchowej, różnicowanie podobnych głosek np. s-z w wyrazach kosa - koza, mylenie nazw zbliżonych fonetycznie oraz dokonywanie wszelakich operacji na słowach bez wsparcia wzroku. Dziecko ma trudności z zapamiętaniem poleceń, nauką piosenek, wierszy. Mało korzysta z przekazu werbalnego.

Pisanie	Czytanie	Liczenie
<ul style="list-style-type: none">• problemy z zapamiętaniem kształtu liter;• trudności z odróżnianiem podobnych kształtów (mylenie liter m-n, l-t-ł, p-b-d-g);• zapis "lustrzany" liter;• nieprawidłowy kierunek kreślenia liter;• utrzymujący się nieprawidłowy chwyt pisarski;• liczne błędy popełniane podczas pisania (przepisywanie, pisanie z pamięci i ze słuchu);• niekształtne pismo;• nietrzymanie się liniatury;• niechęć do pisania;• wolne tempo pisania;• duża męczliwość ręki piszącej.	<ul style="list-style-type: none">• problemy z zapamiętaniem liter;• mylenie liter o podobnym kształcie;• głoskowanie bez syntezy;• częste głoskowanie i nie zawsze poprawna wtórna synteza;• słabe rozumienie czytanej treści;• wiele błędów podczas czytania (zniekształcenia, zmyślenia, przekręcanie wyrazów, opuszczanie fragmentów wyrazów);• niechęć do czytania.	<ul style="list-style-type: none">• zapis cyfr w lustrzanym odbiciu;• mylenie cyfr podobnych np. 6 i 9;• mylenie znaków ("+" z "-", "x" z" :");• trudności z porównywaniem zbiorów pod względem liczebności;• trudności w przeliczaniu elementów;• słaba jakość rysunków (osie liczbowe, figury geometryczne itp.).

Zmienność symptomów zależy od rodzaju i nasilenia dysfunkcji, które są przyczyną dysleksji, wieku dziecka, długości treningu w czytaniu i pisaniu, poziomu sprawności intelektualnej, specjalistycznej pomocy, pracy w domu. Może się zdarzyć, że objawy zauważone są zbyt późno lub traktowane jako typowe, normalne, zgodne z rozwojem, a trudności szkolne postrzegane są jako przejściowe i naturalne. Tak bywa w rzeczywistości. Przecież nie każde dziecko z łatwością uczy się czytania i pisania. Na drodze edukacji spotyka różne trudności, które musi przezwyciężyć. Jednak normalne, typowe trudności trwają krótko i znikają pod wpływem wzmożonego treningu w czytaniu i pisaniu. Symptomy zaś ryzyka dysleksji są uporczywe i nasilają się zamiast ustępować.

W kolejnym materiale prezentuję Państwu link do strony, gdzie umieszczona jest Skala Ryzyka Dysleksji M. Bogdanowicz wraz z normami.

Wioletta Gębala

Literatura:

1. Bogdanowicz M. (2012) *Ryzyko dysleksji dysortografii i dysgrafii*. Gdańsk. HARMONIA UNIVERSALIS